

CBb bevestigt standpunt CEA over de nieuwe eindtermen

23 mei 2017

Op 23 mei 2017 heeft het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) uitspraak gedaan op het door de SRA ingestelde beroep tegen de nieuwe eindtermen van CEA. Het CBb heeft het beroep van de SRA niet gehonoreerd. Het CBb oordeelt, in navolging van CEA, dat het besluit tot vaststelling van de eindtermen voor het theoretisch deel en het praktijkdeel van de accountantsopleidingen een algemeen verbindend voorschrift (AVV) is. Daartegen is rechtens geen bezwaar of beroep mogelijk. Het feit dat de eindtermen ten aanzien van de praktijkopleiding alleen de NBA als de (wettelijke) aanbieder van de praktijkopleiding binden, maakt dat volgens het CBb niet anders. De SRA kan tegen de uitspraak van het CBb geen hoger beroep instellen.

De SRA had het beroep ingesteld omdat zij meende dat de nieuwe eindtermen niet zorgvuldig tot stand gekomen zouden zijn en omdat zij meende dat de nieuwe eindtermen te hoge eisen zouden stellen. CEA heeft in de procedure aan het CBb toegelicht dat deze standpunten niet juist zijn. De normen die SRA bestreed, te weten dat tijdens de praktijkopleiding van de oriëntatie Assurance ten minste 1.500 uur aan Assurance-werkzaamheden moet worden besteed en dat tijdens de praktijkopleiding van de oriëntatie Accountancy-MKB ten minste tien Assurance-opdrachten moeten worden uitgevoerd, zijn naar het oordeel van het College bij uitstek als eindtermen aan te merken. Deze aantallen uren en opdrachten drukken immers de mate van praktijkervaring uit waarover een trainee die de opleiding heeft afgerond ten minste beschikt en zijn als zodanig een norm waaraan het praktijkdeel van de accountantsopleiding moet voldoen.

Totstandkoming van de nieuwe eindtermen

CEA heeft bij de totstandkoming van de nieuwe eindtermen een zeer zorgvuldig proces gevolgd. De ontwikkeling is begonnen met een uitgebreide discussie over het nieuwe opleidingsmodel voor accountants in de periode 2012 – juli 2014. Daarbij zijn alle relevante partijen betrokken, waaronder de theoretische opleidingen, de praktijkopleiding, de NBA, vertegenwoordigers van het beroepenveld en vertegenwoordigers van gebruikers van accountantsdiensten. Dat heeft geresulteerd in de nota Vakbekwaamheid Verzekerd van juli 2014¹, een gezamenlijke nota van de NBA en CEA. In deze nota is uitdrukking gegeven aan de noodzaak om de accountantsopleiding beter af te stemmen op de pluriforme beroepspraktijk en op de behoeften vanuit de markt aan diensten van accountants. Die noodzaak werd vooral gevoeld bij de MKB-accountant, die in de opleiding aan alle vereisten moest voldoen, maar in de praktijk vaak geen

---

¹ 'Nota Vakbekwaamheid Verzekerd', CEA en NBA, juli 2014, gepubliceerd op <http://www.ceaweb.nl>.

jaarrekeningcontroles blijkt uit te voeren. De omvang van deze groep is groot, zodat hiermee bij de ontwikkeling van nieuwe eindtermen en beroepsprofielen rekening moest worden gehouden.

Vervolgens heeft de NBA in een op de nota gebaseerde Verordening nieuwe beroepsprofielen² vastgesteld. In de Verordening worden verschillende beroepsprofielen gedefinieerd voor accountants. Deze Verordening is door de minister van Financiën goedgekeurd. In de Verordening heeft de NBA een ontwerp voor een nieuw opleidingsmodel voor accountants vastgelegd waarin onderscheid wordt gemaakt naar deze verschillende beroepsprofielen.

Ontwikkeling nieuwe eindtermen

In juli 2014 heeft CEA een Stuurgroep Herziening Eindtermen ingesteld (Stuurgroep) en haar opgedragen een nieuwe set eindtermen op te stellen voor de theorie- en de praktijkopleiding van de accountantsopleidingen gebaseerd op de nieuwe beroepsprofielen. Voor CEA was van groot belang dat de nieuwe eindtermen konden rekenen op een breed draagvlak. De Stuurgroep heeft vervolgens veertien verschillende werkgroepen ingesteld, waaronder een specifieke werkgroep MKB, die de eindtermen hebben uitgewerkt. Deze werkgroepen zijn, met het oog op de wens van CEA om voor de eindtermen een zo breed mogelijk draagvlak te creëren, samengesteld uit vertegenwoordigers van het hbo, wo, praktijkopleiding en de beroepspraktijk. De door de werkgroepen geformuleerde eindtermen zijn vervolgens geredigeerd door een door de Stuurgroep ingestelde redactieraad. Zowel bij de ontwikkeling als bij de redactie heeft de Stuurgroep een groot aantal (internationale) onderzoeken en adviezen betrokken. De eindtermen zijn ten slotte ter toetsing voorgelegd aan een door de Stuurgroep breed ingestelde Klankbordgroep. In deze Klankbordgroep had ook de SRA zitting. Bij het ontwikkelen van de nieuwe eindtermen door de Stuurgroep zijn uiteindelijk circa 70 professionals uit het onderwijs en de beroepspraktijk betrokken geweest.

Met inachtneming van de bijdragen en opvattingen van alle relevante partijen, zijn de nieuwe eindtermen per 1 januari 2016 in werking getreden. Het resultaat behelst een geïntegreerde set van eindtermen voor zowel de theoretische opleidingen als voor de praktijkopleidingen. Er zijn in het nieuwe opleidingsmodel voor accountants drie opleidingsvarianten, waarop de praktijkervaringseisen moeten aansluiten. In het oude model moest elke trainee (ongeacht zijn werkomgeving) minimaal 1.000 uur Assurance-werkzaamheden in drie jaar verrichten. In het nieuwe model geldt voor de opleidingsoriëntatie Assurance een urennorm van 1.500 uur en voor de opleidingsoriëntaties Accountancy-MKB en Accountancy-Finance 250 uur of in bepaalde gevallen voor Accountancy-MKB slechts 150 uur in drie jaar.

Aan de verhoging van de urennorm bij de oriëntatie Assurance ligt een aantal overwegingen ten grondslag.

De rol van de accountant in het hedendaagse maatschappelijke verkeer is een belangrijk en in het maatschappelijk debat veelbesproken onderwerp. De toenemende complexiteit van het beroep van accountant in brede zin en de zware verantwoordelijkheid van het verrichten van (wettelijke) controles in het

---

² 'Verordening op de beroepsprofielen', NBA, 28 september 2015, gepubliceerd op [Staatscourant](#).

bijzonder, stellen hogere eisen aan de vakspecifieke kennis, vaardigheden en gedrag van toekomstige accountants. Dat de maatschappij (steeds) hogere eisen stelt aan de kwaliteit van de beroepsuitoefening van accountants, blijkt ook uit de rapporten van de AFM³ en uit het rapport van de Commissie Dassen⁴, die in 2012 in opdracht van CEA onderzoek heeft gedaan naar de gewenste invulling van de accountantsopleiding. Deze hogere eisen zijn vertaald in de nieuwe eindtermen en toekomstig accountants moeten in hun praktijkopleiding laten zien dat zij hieraan voldoen. Het zou ongeloofwaardig zijn, zeker in een tijd waarin accountants hard werken aan herstel van vertrouwen bij het maatschappelijk verkeer, wanneer de (praktijk)opleiding niet meebeweegt.

Uit literatuur is voorts bekend dat er een significant positief verband bestaat tussen werkervaring en kwaliteit⁵: meer ervaring leidt tot meer expertise en betere besluitvorming mits de ervaring tot stand komt in een omgeving waarin het mogelijk is om te experimenteren, af te wijken van bestaande patronen, en daardoor te leren. Een verhoging van de urennorm voor Assurance-werkzaamheden draagt zo bij aan versterking van de kwaliteit van (toekomstig) accountants.

Doordat de urennorm voor de Accountancy-oriëntaties is verlaagd en de urennorm voor de Assurance-oriëntaties is verhoogd, is het effect voor accountantskantoren die onderdelen van de praktijkopleiding verzorgen, beperkt. De nieuwe eindtermen met de daarin vervatte urennormen voor de verschillende opleidingsoriëntaties leiden ertoe dat een kantoor pas meer praktijkkuren voor de opleiding moet aanbieden als (gemiddeld) meer dan 60% van de trainees bij een accountantskantoor de praktijkopleiding in het kader van de oriëntatie Assurance kiest.⁶

De nieuwe urennormen voor de praktijkopleiding past ook beter bij de eisen die andere EU-landen stellen. De EU-Auditrichtlijn schrijft namelijk voor dat een ten minste drie jaar durende praktijkopleiding dient te worden gevolgd die in het bijzonder de wettelijke controle van jaarrekeningen, geconsolideerde jaarrekeningen of soortgelijke financiële overzichten omvat. Deze praktijkopleiding dient voor ten minste twee derde te worden gevolgd bij een toegelaten wettelijke auditor of een auditkantoor van een lidstaat. Gelet op deze bepaling uit de Auditrichtlijn is voor alle opleidingsoriëntaties in het nieuwe opleidingsmodel gekeken naar een redelijke en wenselijke invulling van de urennorm voor de praktijkopleiding. Dat heeft geresulteerd in een norm van 3.000 uur voor de driejarige praktijkopleiding, waarvan de helft, derhalve 1.500 uur, wordt ingevuld met verplicht voorgeschreven Assurance-werkzaamheden. Een percentage van 50% is als redelijk en noodzakelijk

³ Zie thema-onderzoeken naar uitkomsten kwaliteit jaarrekeningcontroles door accountantsorganisaties (Big-4, Next-9, SRA-kantoren en NBA-kantoren) door de AFM.

⁴ 'Een accountantsopleiding op maat voor het maatschappelijk verkeer', Adviescommissie Herziening Eindtermen CEA, december 2012, gepubliceerd op <http://www.ceaweb.nl>.

⁵ S.E. Bonner, *Judgment and decision-making in accounting*, Prentice Hall 2007; R. Libby, R. en J. Luft, Determinants of judgment performance in accounting settings: ability, knowledge, motivation, and environment, *Accounting Organizations and Society*, 1993, Vol.18, No. 5, pp.425-450; J. Bedard, en M.T.H. Chi, Expertise in auditing, *Auditing, a Journal of Practice and Theory*, 1993, 12 (suppl.), pp.1-25.

⁶ Bij een verhouding 60% Assurance en 40% Accountancy is het gemiddelde aantal uur dat aan Assurance-werkzaamheden moet worden besteed $1.000 (0,60 \times 1.500 + 0,40 \times 250 = 1.000)$, hetgeen de oude Assurance-urennorm voor alle trainees was). Daarbij acht CEA het niet logisch dat kantoren die gemiddeld slechts 12% Assurance-werkzaamheden verrichten (het gemiddelde van SRA-kantoren) er voor kiezen 100% van hun trainees de Assurance-opleiding te laten volgen. Indien kantoren dat wel wensen, dan moeten zij ook de consequenties hiervan dragen.

aangemerkt om het niveau van de eindtermen te kunnen realiseren.

Bij het formuleren van de nieuwe eindtermen heeft CEA uitgebreid onderzoek gedaan naar de eisen die in andere landen aan de accountantsopleiding worden gesteld. Daaruit blijkt o.m. dat in de ons omringende landen veel hogere urennormen zijn gesteld voor de praktijkopleiding die kwalificeert voor de wettelijke controle, te weten 1.920 uur in het Verenigd Koninkrijk (chartered accountant, ICAEW), 2.120 uur in Duitsland (Wirtschaftsprüfer) en 3.000 uur in België (bedrijfsrevisor) in drie jaar tijd.

Ten slotte wijst CEA er op dat ook de Raad voor de Praktijkopleidingen (RPO) van de NBA de nieuwe urennorm ten volle onderschrijft. De RPO is verantwoordelijk voor het verzorgen van de praktijkopleiding en heeft goed inzicht in de praktijkomstandigheden van trainees. De RPO is van mening dat 500 uren per jaar te besteden aan Assurance-werkzaamheden het minimum is voor een trainee om, gegeven ook de nieuwe eindtermen, voldoende ervaring op te doen wat betreft de oriëntatie Assurance.

Borging kwaliteit accountantsopleiding

In de pers is bericht dat CEA met de nieuwe eindtermen het vooropgezette doel zou hebben gehad om te zorgen dat MKB-accountantskantoren geen jaarrekeningcontroles meer zouden kunnen uitvoeren. CEA weerspreekt dit met klem! De herziene eindtermen hebben slechts één doel: zorgen voor een kwalitatief goede accountantsopleiding (nu en in de toekomst) die ertoe leidt dat toekomstige accountants voldoen aan de hogere eisen die tegenwoordig aan hen worden gesteld. Dat is ook het enige doel dat door de wetgever aan CEA is opgedragen.

CEA merkt daarbij overigens op dat zij niet tot taak heeft te garanderen dat de praktijkopleiding bij elke accountantsorganisatie gevolgd kan worden. CEA moet slechts vaststellen aan welke eindtermen een goede praktijkopleiding moet voldoen. Overigens zijn accountantskantoren (ook) niet verplicht zelf een praktijkopleiding aan te bieden. Ook bij de oude eindtermen bestonden er kantoren die geen praktijkopleiding konden (of wilden) aanbieden die aan de eindtermen voldeed. Daarbij wijst CEA er op dat accountantsorganisaties, zoals reeds gebeurt als gevolg van de toegenomen beroepsvereisten, ook kunnen kiezen voor samenwerking of concentratie van bepaalde werkzaamheden indien zij toch over het vereiste aantal praktijkuuren willen kunnen beschikken om de praktijkopleiding Assurance aan te bieden. Ook buitenstages, het tijdelijk 'detacheren' van een trainee bij een ander accountantskantoor, behoren tot de mogelijkheden. Desgewenst zou een accountantskantoor, dat over te weinig Assurance-opdrachten beschikt, ook meer (dan gebruikelijk) trainees op Assurance-opdrachten kunnen inzetten. Dat dan mogelijk niet alle door deze trainees gemaakte uren aan de klant kunnen worden gedeclareerd, is een logisch gevolg van het feit dat het opleiden van een trainee een investering inhoudt, hetgeen ook kan betekenen dat een trainee niet-declarabele uren maakt om aan de ervaringseis te kunnen voldoen. In bijvoorbeeld de advocatuur is dit niet anders. Ook daar werken advocaat-stagiaires bij sommige (grote) kantoren voor een relatief zeer laag tarief aan proceszaken om zo aan hun proceservaring te komen.

Overgangsregeling

CEA realiseert zich terdege dat de nieuwe eindtermen tot aanpassingen noodzaken bij trainees en accountantskantoren. Het nieuwe opleidingsmodel noodzaakt sowieso tot het maken van een keuze voor een specifieke opleidingsoriëntatie (Assurance of Accountancy), een keuze die voorheen niet bestond. Voor bestaande studenten en trainees is daarom reeds een ruimhartige overgangsregeling overeengekomen. Volgens de overgangsregeling kunnen studenten hun theoretische opleiding tot uiterlijk 1 september 2019 afronden op basis van de oude eindtermen. De praktijkopleiding kan nog tot 1 september 2021 worden afgerond volgens de oude eindtermen.

Noot voor de redactie, niet voor publicatie:

Contactpersoon: Jan-Paul Leerentveld, secretaris CEA

Telefoon: (020) 301 04 00

Mobiel: (06) 10 51 41 12

E-mail: jp.leerentveld@cie-ea.nl

Website: www.ceaweb.nl